

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародної торгівлі та права
Кафедра філософії, соціології та політології

СИЛАБУС (SYLLABUS) Дисципліна «Філософія/Philosophy»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Морозов Андрій Юрійович
Науковий ступінь	Доктор філософських наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Професор кафедри філософії, соціології та політології
Адреса кафедри	м.Київ, вул. Кіото 21, каб. Д-103
E-mail	kf@knu.edu.ua
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій на сайті кафедри

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

<https://knu.edu.ua/file/MzEyMQ==/c12a9f74e87d9154696ca0f761da2e5c.pdf>

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання не авторських ідей, розробок, тверджень, відомостей і т.п.;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-професійної програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення наданих університетом пільг;
- відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти;

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ

- відвідування занять є обов'язковим;
- Студент, який пропустив практичне заняття, самостійно вивчає матеріал (при виникненні питань може звертатися за консультацією згідно розкладу консультацій викладачів оприлюдненого на сайті кафедри) за наведеними джерелами, виконує завдання і здає його викладачу.
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / тип дисципліни	Філософія / вибіркова
Навчальний рік	2023-2024
Факультет	Факультет міжнародної торгівлі та права
Курс	2-3
Семестр	4-6
Освітній ступінь	Бакалавр
Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	126 «Інформаційні системи та технології»
Загальна характеристика	Кількість годин –180 Кількість кредитів – 6 Види занять: лекції, практичні, самостійна робота. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи - 68/112 Мова викладання – українська Форма викладання – очна
Підсумковий контроль	Екзамен
Програмне забезпечення	Microsoft Office
Обладнання	Проектор, комп'ютерна техніка із встановленим програмним забезпеченням та доступом до мережі Інтернет.
Необхідні попередні дисципліни	Вітчизняна та світова історія, культура.
Методика вивчення	Методика вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань теоретичного і практично-прикладного характеру під час лекцій, лабораторних занять, самостійної роботи та вивчення першоджерел і навчально-методичної літератури.
Мета і завдання	Метою вивчення дисципліни «Філософія» є визначити сутність людини і навколишнього світу в їх всебічних зв'язках та відносинах, сформулювати теоретичні засади філософського світогляду як системного погляду на світ і місце в ньому людини та навички застосування різних філософських методологічних підходів до аналізу сучасного життя, розв'язання його теоретичних та практичних проблем. Завданням вивчення дисципліни «Філософія» є: - розкрити сутність та розвиток історико-філософського знання як об'єктивного процесу; - дати цілісне уявлення про структуру та зміст філософського знання, його основні категорії; - сприяти формуванню основних світоглядних цінностей та філософської культури мислення студентів.

Місце дисципліни в освітньо-професійній програмі	
Загальні компетентності	<p>КЗ 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>КЗ 5 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>КЗ 9 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>КЗ 10 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Програмні результати навчання	<p>ПР 10 Розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та існуючих державних і закордонних стандартів під час формування технічних завдань та рішень.</p>

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Філософія як світогляд і наука

Сутність та історичні типи світогляду. Філософія як теоретична основа світоглядного знання. Предмет та основні функції філософії. Сутність і характерні ознаки основних етапів становлення та розвитку філософії. Філософія як наука. і світогляд. Українська філософія та її специфіка. Значення філософії в сучасному світі.

Тема 2. Філософське вчення про буття

Історико-філософські концепції онтології і метафізики. Становлення і розвиток філософського розуміння буття, субстанції, матерії та їх сучасна характеристика. Космологічна теорія «Великого вибуху». Гіпотеза «мультиверсуму». Моністичні, дуалістичні та плюралістичні засади буття. Істина, благо і краса як духовні атрибути буття. Субстанціональна визначеність буття. Матерія – структурно-універсальна визначеність буття. Рух – спосіб існування матерії. Форми руху матерії. Простір і час як форми буття матерії. Біологічний і соціальний виміри простору і часу. Час і вічність. Конечність і безкінечність. Єдність, багатоманітність, просторово-часова безкінечність та багатовимірність світу. Картина світу як динамічна система. Антична і середньовічна картини світу. Новоевропейська картина світу. Сучасна картина світу.

Тема 3. Філософія людини

Людина як предмет філософських роздумів. Уявлення про походження, природу, сутність та існування людини в історико-філософських концепціях. Сутність та багатовимірність людини. Біологічні, психологічні та соціокультурні детермінанти існування та розвитку людини. Поняття особистості та її типи. Індивід, індивідуальність та особистість. Передумови формування і розвитку особистості. Суспільне визнання і суспільна відповідальність особистості. Соціально-діяльнісна сутність людини. Творчість як спосіб існування людини. Засади та критерії творчої діяльності. Свобода та творчість. Феномен відчуження в філософії людини. Смысл, цінності та призначення людського існування. Духовність і душевність в особистісному бутті. Феномени любові та справедливості, смерті та безсмертя, щастя і страждання, провини і каяття в духовному досвіді людства. Святість, героїзм, геніальність як вищі орієнтири гуманістичної культури. Геоцентричний і антропоцентричний гуманізм. Всебічний розвиток особистості як гуманістичний ідеал. Трансгуманізм і «пост-людина».

Тема 4. Філософія свідомості

Історико-філософські концепції свідомості. Основні засади та чинники виникнення, існування та розвитку свідомості. Відображення та його форми. Сутність, форми та рівні свідомості. Властивості та функції свідомості. Активність свідомості. Свідомість і мислення. Взаємозв'язок свідомості, мови та спілкування. Свідомість і мозок. Свідомість і самосвідомість. Рівні

самосвідомості. Предметність і рефлексивність самосвідомості. Свідомість та несвідоме (підсвідоме). Форми суспільної свідомості. Мораль. Право. Релігія. Мистецтво. Філософія. Суспільна психологія. Ідеологія.

Тема 5. Філософія пізнання

Пізнавальність світу в історико-філософських концепціях. Єдність мислення і буття. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Досвідно-практичні джерела пізнання. Сутність, структура та взаємозв'язок чуттєвого і раціонального пізнання. Розсудок і розум два рівні раціональності. Раціональне, ірраціональне та над-раціональне (містичне) в пізнавальній діяльності. Роль інтуїції в творчості і науковому пізнанні. Пізнання як відображення та конструювання дійсності. Пізнання як творчість. Розуміння і пояснення у пізнавальному процесі. Сутність та особливості наукового пізнання, його структура, рівні, форми та методи. Наукові парадигми. Знання та його структура. Знання і віра. Критерії знання. Специфіка природничого та гуманітарного знання. Істина як процес та мета пізнання. Критерій істинності пізнання. Істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна. Істина, хиба, ймовірність, модальність.

Тема 6. Філософська теорія розвитку

Ідея розвитку в історико-філософській думці. Поняття розвитку. Розвиток і саморозвиток. Діалектика і метафізика. Сутність діалектики та її історико-філософські форми. Поняття закону і закономірності. Ідеалістичне і матеріалістичне розуміння законів всезагального розвитку. Закон єдності та боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількості та якості: якість, кількість, міра. Закон подвійного заперечення. Система категорій діалектики: сутність-явище, існування-буття, дійсність-реальність, зміст-форма, необхідність-свобода, причина-наслідок, всезагальне-одиничне. Принципи діалектики. Методологічне значення законів та категорій діалектики у пізнанні соціально-економічних явищ і процесів. Критика діалектики.

Тема 7. Філософія суспільства та цивілізації

Основні концепції суспільства в історії філософії. Суспільство – як предмет філософського аналізу. Суспільство – система форм соціального життя, суспільних відносин, соціальних суб'єктів, соціальних інститутів. Поняття функціонування та розвитку суспільства. Інформаційне суспільство. Розвиток суспільства як історичний процес. Об'єктивне і суб'єктивне, стихійне і свідоме в суспільній діяльності, їх історичний характер. Соціально-історичний детермінізм. Співвідношення детермінізму та свободи у суспільному розвитку. Суспільство та цивілізація. Історико-філософське тлумачення цивілізації. Сучасні філософські концепції цивілізації. Історичні типи цивілізацій. Сучасна світова цивілізація: характерні ознаки, особливості та протиріччя. Інформаційна доба у розвитку сучасної цивілізації. Поняття футурології. Основні футурологічні концепції майбутнього цивілізацій.

Тема 8. Філософія економіки

Відносини власності, виробництва, обміну, споживання як об'єкт філософського аналізу. Філософсько-методологічні засади теорії управління економікою. Цінність і вартість. Моральні основи та принципи ведення бізнесу. Людиновимірна сутність економіки. Екоекономіка. Самодетермінація та самореалізація людини в економічному житті. Філософський аналіз мотиваційних засад економічної діяльності людини. Соціальний ресурс економічного розвитку. Соціально-культурні детермінанти економічних відносин та економічної діяльності. Ідеологія та економічна теорія. Економіка знань в сучасному інформаційному суспільстві. Філософські засади економічної глобалізації. Глобальний ринок. Сутність, походження, основні типи та шляхи вирішення глобальних проблем. Фундаментальні суперечності сучасної глобальної економіки.

Тема 9. Філософія історії

Філософське розуміння історії. Смысл історії. Прогресивні та регресивні, лінійні та циклічні моделі історії. Всесвітньо-історичний процес і локальні культури. Філософія історії як «історія ідей». Утопія як ідеальний орієнтир історичного руху. Стародавні античні утопії. Ідеальна держава Платона. Середньовічні утопії «тисячолітнього царства». Утопії Т. Мора, Дж. Кампанелли, К. Маркса. Анти-утопії в філософсько-футурологічній літературі ХХ ст.

Тема 10. Філософія культури.

Філософське розуміння культури. Історико-філософські концепції культури. Культура як матеріально-духовне та соціальне явище. Конкретно-історичні типи, форми та функції культури. Культура як світ символічних форм. Культура і мистецтво. Образ, символ, знак, метафора, симулякр. Культура – спосіб буття людини. Субкультура та контркультура. Класична і неklasична культура. Масова та елітарна культура. Національне та загальнолюдське в історії європейської культури. Мультикультуралізм та його наслідки. Соціальні інститути культури. Культура – форма ціннісної єдності історії. Віртуальна культура.

Тема 11. Філософія моралі

Історія етичних вчень. Абсолютизм та релятивізм в етиці. Етика як теоретичне підґрунтя моралі. Природа, сутність та специфіка моралі. Моральна свідомість. Моральні норми та цінності. Поняття вищого блага. Абсолютні основи моралі. Гетерономна і автономна мораль. Людина як «міра речей». Формування моральної культури особистості. Філософія морального самовдосконалення. Моральний вибір. Поняття метафізичного і морального нігілізму. Професійна і прикладна етика. Евтаназія як етична проблема.

Тема 12. Філософія релігії

Історико-філософські концепції походження та існування релігії. Критичний та апологетичний підходи до визначення сутності та істинності релігії. Класифікація релігій. Сучасні філософсько-релігійні вчення. Релігієзнавчий і теологічний підходи до розуміння релігії. Філософсько-релігійна думка доби Середньовіччя. Діалог науки і релігії. Релігійний фундаменталізм. Екуменізм. Науково-пізнавальні та світоглядні засади філософського аналізу релігії. Теїзм. Деїзм. Пантеїзм. Атеїзм. Проблема добра і зла в релігії. Теодицея. Філософське тлумачення свободи совісті. Толерантність.

Тема 13. Філософія права

Філософські підходи до розуміння права. Онтологія права. Сутність, природа і принципи права. Гносеологія права. Теорія і методологія пізнання правової реальності. Природне і позитивне право. Прецедентне право. Правова аксіологія. Правові цінності. Аномія. Правова культура і правове мислення. Правове поле. Справедливість і благо як об'єкт філософського аналізу. Проблема власності. Правова держава і демократичне суспільство.

Перелік навчальних робіт студентів та оцінки їх у балах з дисципліни «Філософія»

Види робіт	К-сть балів
Практичне заняття №1. Історія філософії у визначних постатях.	2
Практичне заняття №2. Українська філософська традиція у визначних постатях.	2
Практичне заняття №3. Проблема буття та її філософські інтерпретації.	2
Практичне заняття №4. Основні напрямки філософії людини.	2
Практичне заняття №5. Самовизначення і самореалізація людини.	2
Практичне заняття №6. Свідомість як відображення.	2
Практичне заняття №7. Особливості пізнавального процесу.	2
Практичне заняття №8. Сутність та методологія наукового дослідження.	2
Практичне заняття №9. Характерні особливості діалектичного погляду на світ.	2
Практичне заняття №10. Основні концепції цивілізації.	4
Практичне заняття №11. Актуальні цивілізаційні проблеми.	4
Практичне заняття №12. Сучасні економічні проблеми та їх	4

філософський аналіз.	
Практичне заняття №13. Філософські утопії як ідеальні орієнтири історичного руху.	4
Практичне заняття №14. Моральні та екзистенційні проблеми контр-культури та субкультури.	4
Практичне заняття №15. Історія етичних вчень.	4
Практичне заняття №16. Історія релігійних вірувань.	4
Практичне заняття №17. Філософські проблеми патристики і схоластики.	4
Модульний контроль	20
Виконання індивідуального завдання (СР)	30
Разом: Аудиторна робота	70
Самостійна робота (СР)	30
Всього:	100

КОНТРОЛЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

При вивченні дисципліни використовуються наступні форми контролю знань студентів: поточний; модульний; підсумковий.

Поточний контроль передбачає перевірку теоретичних питань, самостійної роботи, практичних робіт та усне опитування по кожній практичній роботі. По даному виду контролю оцінювання знань здійснюється у відповідності до бального розподілу наведеного в попередній таблиці.

Модульний контроль передбачає виконання модульної контрольної роботи. Всі завдання оцінюються в 20 балів. Перше завдання (теоретичне) – 4 бали, друге завдання (практичне) – 8 балів, третє завдання (практичне) – 8 балів.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Екзаменаційна оцінка (100 балів) є результатом виконання двох теоретичних питань (2 x 20 балів = 40 балів) та практичного завдання (60 балів).

Результуюча оцінка з дисципліни визначається як середня від балів набраних протягом семестру та отриманих на іспиті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Шепетяк О.М., Шепетяк О.Т. Філософія: Підручник. – Львів: Місіонер, 2020. – 784 с.
2. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. – Одеса, 2019. – 304 с.
3. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 286 с.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Філософія : підручник. – 3-тє вид., переробл. – Харків : Право, 2020. – 432 с.
5. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. – 440 с.